

Jaarverslag 2017

Nationale
Monumenten
organisatie

Inleiding

In dit document treft u het jaarverslag van de Nationale Monumentenorganisatie over het jaar 2017. Dit jaar stond in het teken van het ontwikkelen van nieuwe en innovatieve vormen van dienstverlening voor de monumentensector en de NMo leden in het bijzonder. Collectieve taxaties en het digitaal platform zijn daar de eerste voorbeelden van.

Daarnaast bleek de introductie van de NMo Kennisbijeenkoms t een groot succes. Hiermee wordt naast de erfgoedprofessional ook een groter publiek bereikt en aangesproken.

Hieronder leest u daarover meer. De nodige aandacht ging dit jaar ook uit naar het voorbereiden van de verwerving van nieuwe monumenten; dit blijkt in de praktijk een zaak van lange adem.

Ook was goed vermogensbeheer in 2017 een belangrijk aandachtspunt in ons werk om de verankering en het goed onderhoud van de begin 2016 van het Rijk overgenomen monumenten en monumentale complexen tot in de verre toekomst te kunnen blijven bekostigen.

Colofon

tekst: Robert Quarles van Ufford,
Directeur NMo

vormgeving: Thijs van Roon,
Adviseur Beeld en Educatie

fotografie: Daniela Nuñez Zurita

contact: Daam Fockemalaan 22
3818 KG Amersfoort
033 760 0264

mei 2018

Inhoud

Dienstverlening	4	Organisatie	21
Digitaal platform	4	Toetreding Landschappen	21
<i>Vorbereiding en opdracht</i>	4	Landelijke Federatie Behouden Huis (LFBH)	21
<i>Bouw platform</i>	4	Bestuursvergaderingen	21
<i>Contact met de leden</i>	5	Uitbreiding	21
<i>Partners</i>	5	Toelichting plannen 2018	21
Collectieve (Her)taxaties	6	Begroting 2018	22
Kennisdeling en netwerk	7	Jaarrekening	23
NMo Kennisbijeenkomsten	7	Balans per 31 december 2017	27
<i>Eerste NMo Kennisbijeenkomst</i>	8	Staat van baten en lasten over 2017	29
<i>Tweede NMo Kennisbijeenkomst</i>	8	Toelichting op de jaarrekening	30
<i>Derde NMo kennisbijeenkomst</i>	9	Toelichting op de balans	34
<i>Vierde NMo Kennisbijeenkomst</i>	10	Toelichting op de staat van baten en lasten	39
<i>Vijfde NMo Kennisbijeenkomst</i>	11		
<i>Kennisindoor Rijksvastgoed Bedrijf</i>	12	Overige gegevens	43
Training Effectief Monumentenbeheer	13	Statutaire regeling: bestemming van het resultaat	43
Jonge Erfgoed Professionals (JEP)	13	Controleverklaring	44
Social media promotie	14		
<i>Instagram</i>	14		
<i>Facebook</i>	15		
NMo publicatie	15		
Overige presentaties en deelname bijeenkomsten	15		
<i>Congres 25 jarig bestaan Bouwhistorie Nederland</i>	15		
<i>Erfgoed Telt</i>	15		
Acquisitie	16		
Oostkerk, Middelburg	16		
Veenhuizen	17		
Portefeuille Stadsherstel Midden-Nederland	18		
Overige acquisitiesprekken	19		
Vermogensbeheer en financiën	19		
Vermogensbeheer	19		
Financiën	20		
<i>Algemeen</i>	20		
<i>Contributies 2017</i>	20		
<i>Audit, accountant</i>	20		

Dienstverlening

Digitaal platform voor verkoop en verhuur van monumenten

Vorbereiding en opdracht

Aan het begin van het jaar 2017 hebben afrondende gesprekken plaatsgevonden met 3 geïdentificeerde kandidaat ICT-bouwers van het digitaal platform en is gekozen voor 1 partij. Daarnaast hebben gesprekken plaatsgevonden met betrokken partnerorganisaties zoals Donatus, het Nationaal Restauratiefonds (NRF), Nederland Monumentenland (NML), Redres en organisaties die zich bezighouden met evenementenlocaties. Na de bestuursvergadering van 3 februari 2017 is in een schriftelijke ronde nog op een aantal punten uit de businesscase en de financiering van het platform nadere toelichting verstrekt. Vervolgens hebben alle bestuursleden ingestemd met de financiering en de bouw van het digitaal platform conform de concept begroting 2017. Direct daarna heeft overleg plaatsgevonden met de beoogde partners van het platform om met elk van hen tot nadere afspraken voor deelname te komen. Op 14 maart is een workshop georganiseerd om de voorbereiding voor het functioneel ontwerp en de Customer Journey te starten. Partijen die hieraan deelnamen waren NRF, Hendrick de Keyser, Staatsbosbeheer, Redres, NML, Rabobank en NMo. Ook is de schriftelijke opdrachtverlening met de projectleider, Mike Verhoeven, afgesloten.

Bouw platform

Direct na de workshop is het projectteam begonnen met de daadwerkelijke opbouw en het ontwerp van de website, de navigatiestructuur en alle mogelijke koppelingen die er gemaakt moeten worden voor zowel de leden als de aan te sluiten partners. Het uitgangspunt

is het bouwen van een website met laagdrempelige zoekfuncties, waarmee iedere geïnteresseerde snel de juiste keuze kan maken en de relevante informatie getoond krijgt. De zoekfuncties krijgen een eigen typerende stijl. Het ontwerp van de gehele site moet de bezoeker direct een gevoel geven wat past bij een overkoepelende organisatie als NMo: snel en op overzichtelijke wijze de gewenste informatie vinden en tegelijkertijd de beleving prikkelen. Er is gekozen voor een lay-out die op efficiënte wijze om te zetten is naar een versie voor mobiel en iPad.

Op advies van diverse partijen is gewerkt aan de ontwikkeling van een passende huisstijl, inclusief een passend logo. Hiertoe heeft een overleg plaatsgevonden waarin de branding nog eens uiteen is gezet. Kernwoorden die belangrijk zijn voor het platform kwamen hierin weer naar voren zoals open, laagdrempelig, vriendelijk, betrouwbaar, onafhankelijk, innovatief, verbindend, fris, etc. Op 14 november is de clickable dummy van het online platform gereedgekomen. Deze dummy geeft een goed beeld van de uiteindelijke verschijningsvorm van het platform en de ingebouwde functionaliteiten. Een belangrijke stap omdat hiermee ook aan nieuwe beoogde partners helder kan worden gemaakt wat we bouwen, hoe dat werkt en wat het bereik van het platform is. In technische zin is er aan de achterkant van de website gewerkt aan het voorbereiden van de site op de koppeling met de websites van de leden en de koppeling met databronnen voor het vraag en aanbod-gedeelte van de site. Als dit gereed is kunnen er daadwerkelijk koppelingen worden gemaakt met (onderdelen van) de websites van de individuele leden.

Daartoe zijn in de gesprekken met de leden de mogelijkheden tot het leggen van contact met de betreffende ICT-afdelingen /-personen besproken. De clickable dummy van het online platform is eind 2017 verder uitgebouwd. Voorts is een communicatiestrategie uitgewerkt. De evenementenkalender is uitgewerkt en handmatig geladen. Tot slot is gewerkt aan het zichtbaar maken van (het eerste deel van) de NMo monumenten op de monumentenkaart. Deze kaart wordt in overleg met de leden verder gevuld in 2018.

Contact met de leden

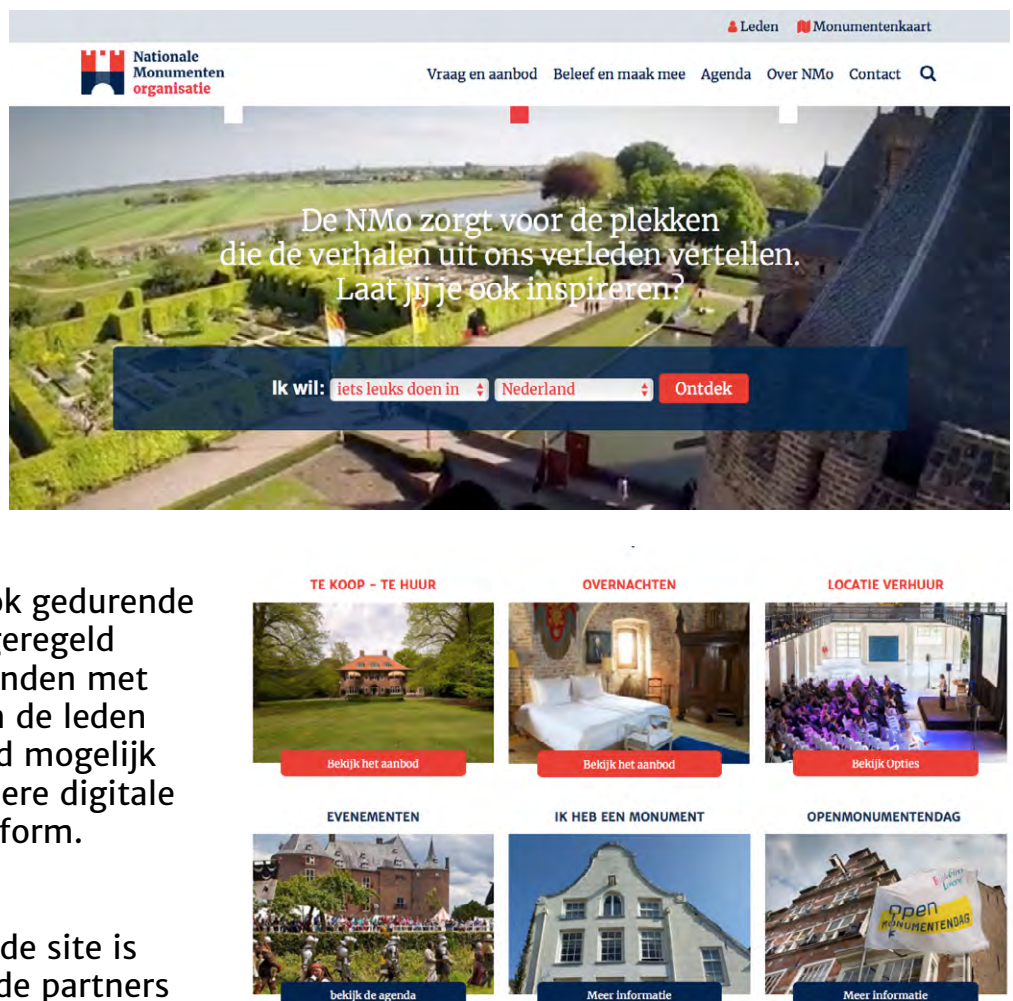
Een belangrijk onderdeel is het op de juiste wijze aan laten aanhaken van de leden bij de verdere ontwikkeling en bouw van het digitaal platform. Hiertoe is de leden gevraagd om een vaste contactpersoon voor het digitaal platform binnen hun organisatie te benoemen. In dezelfde lijn hebben met deze contactpersonen input-gesprekken plaatsgevonden om de ideeën over het platform te verzamelen en mee te nemen in de ontwikkeling van de huisstijl en het ontwerp van de site. Ook gedurende het bouwproces heeft geregeld afstemming plaatsgevonden met de contactpersonen van de leden om hun wensen zo goed mogelijk te verwerken in de verdere digitale uitwerking van het platform.

Partners

Naast het ontwerp van de site is er met de werving van de partners eveneens goede voortgang geboekt.

Zo heeft Donatus definitief aangegeven preferred partner te willen worden. De samenwerkingsovereenkomst is op 7 september getekend. Ook met NML, RCE en NRF werd diverse malen gesproken over mogelijke samenwerking. Hierbij ging het met name om het delen van de content en de database via het NMo-platform. Dit heeft vooralsnog niet geleid tot harde afspraken. De volgende samenwerkingspartners zijn gepolst om zich ook aan te sluiten als (preferred) partner van het NMo-platform: De Erfgoedstem, Locatiecentrale, Triodos, Erfgoedacademie, Van Lanschot bankiers, Amvest, Bureau Xpex, Stichting ERM en We Have a Plan.

Met OC&W is op 17 november gesproken over de mogelijkheden die het digitaal platform biedt voor het bevorderen van

enkele van de doelstellingen van Erfgoed Telt. De rol van de NMo in het ontsluiten van het nationale erfgoed in brede zin (gebouwen én collecties), het bereiken en enthousiasmeren van jongeren voor monumenten en vakopleidingen en verduurzaming ziet OC&W als mogelijke aanknopingspunten.

Op 14 december heeft een verkennend gesprek plaatsgevonden met de NVM. Zij reageerden positief op het initiatief om gezamenlijk een online portal voor monumenten te bouwen en op de clickable dummy. Binnen de NVM makelaars is er behoefte om monumentenmakelaars te 'accrediteren' en om het monumentenaanbod op een meer belevingsgerichte wijze te presenteren. Belangrijk vinden zij hierin dat echt alle monumenten op één plek te vinden zijn. Dit sluit goed aan bij het NMo online portal. Begin 2018 zijn gesprekken gepland met een aantal koploper-monumentenmakelaars om te polsen wat de specifieke behoeften van de makelaars zijn.

Collectieve (Her)taxaties

Na de bestuursvergadering van 15 november 2016 is de definitieve offerte-uitvraag inzake de uitvoering van collectieve (her)taxaties op 17 november 2016 uitgestuurd. Zoals daarin was gevraagd, zijn voor of op de deadline van 2 januari 2017 door alle 4 aan deze uitvraag deelnemende partijen offertes ontvangen inclusief de door hen uitgevoerde proeftaxaties. Deze zijn met elkaar vergeleken en de uitkomsten daarvan zijn gebundeld.

In februari 2017 heeft de definitieve selectie plaatsgevonden van het kantoor dat de collectieve taxaties mag gaan uitvoeren voor de leden van de NMo. De definitieve gunning aan kantoor Cushman & Wakefield (voorheen DTZ Zadelhoff) voor een periode van 2 jaar heeft op 23 februari plaatsgevonden. Een en ander is middels een

gunningsbrief vastgelegd. Voorts heeft een aanvullend gunningsgesprek plaatsgevonden op het NMo-kantoor op 16 maart waar nog een aantal praktische uitvoeringsafspraken zijn gemaakt. Op 23 maart is een brief aan de leden uitgegaan met het verzoek vanaf dat moment alle zich bij de leden aandienende taxaties zoveel mogelijk via de NMo te laten lopen. Tevens zijn nog enkele afrondende gesprekken gevoerd met de drie taxatiebureaus die in het laatste deel van het selectietraject zijn afgevallen.

Begin april kwam het verzoek binnen van Vereniging Hendrick de Keyser (HdK) voor het laten taxeren van 23 panden. Van de 23 herbouwwaardetaxaties die waren aangemeld door HdK zijn per ultimo december 20 taxaties uitgevoerd. De resterende 3 taxaties zullen worden uitgevoerd zodra de werkzaamheden aan deze monumenten in 2018 zijn afgerond. Op 12 september 2017 werd het verzoek van GLK ontvangen om 6 herbouwwaardetaxaties te laten uitvoeren door Cushman & Wakefield. Deze taxaties zijn inmiddels afgerond. Binnen de (andere) Landschappen is de mogelijkheid om taxaties te laten uitvoeren via de NMo goed onder de aandacht gebracht mede dankzij de inspanningen van de directeur van Landschappen NL. De taxaties hebben daarmee blijvend aandacht binnen de Landschappen. De NMo houdt intensief contact met de leden om ervoor zorg te dragen dat de taxaties zo goed mogelijk aansluiten bij de wensen van de leden. Hiermee wordt tevens beoogd uiteindelijk het aantal leden dat haar taxaties via NMo laat doen, te laten groeien.

Op 4 oktober 2017 en aan het einde van het jaar hebben gesprekken plaatsgevonden met

Staatsbosbeheer over de mogelijkheid om ook (herbouwwaarde) taxaties te laten uitvoeren via de collectieve taxatiesdienst van de NMo. Met enthousiasme werd gereageerd op de zorgvuldigheid van de selectieprocedure welke heeft geleid tot de uiteindelijke keuze voor Cushman & Wakefield. De Stichting Monumenten Bezit (SMB) heeft eind 2017 een vijftal taxaties aangemeld dat in 2018 zal worden uitgevoerd.

Kennisdeling en netwerk

NMo Kennisbijeenkomsten

In 2017 werden de eerste vijf NMo Kennisbijeenkomsten georganiseerd. Deze bijeenkomsten beogen in de eerste plaats kennis te delen en uit te wisselen tussen de leden van de NMo. Secundair richten de bijeenkomsten zich ook op mogelijk toekomstige leden. Het neven doel van de bijeenkomsten is samenwerking in de sector te bevorderen en door middel van het delen van kennis, deze kennis ook breed te borgen onder professionals in de sector. Actuele en vernieuwende onderwerpen worden geagendeerd, waarmee ook een impuls kan worden gegeven aan het ontwikkelen van nieuwe kennis en ontwikkelingen in de sector.

De bijeenkomsten worden in principe vier tot vijf keer per jaar georganiseerd. De NMo faciliteert de bijeenkomsten, de kennis wordt ingebracht door de leden, door potentiële nieuwe leden of door andere kennishouders. Het tijdstip van de bijeenkomsten is in principe aan het einde van de werkdag, dus tweede

half van de middag/begin van de avond Uitgangspunt voor de locatie van de bijeenkomsten is om deze drie maal per jaar 'thuis' te organiseren bij de NMo en zo mogelijk een maal per jaar 'uit', op een locatie die goed het

betreffende onderwerp illustreert. Bij het selecteren van een locatie wordt nadrukkelijk rekening gehouden met de geografische spreiding en met geografische relevantie (bijvoorbeeld, een bijeenkomst over aardbevingsgebieden en monumenten is in Groningen georganiseerd). De kennisbijeenkomsten blijken in een grote behoefte te voorzien. Dit blijkt onder meer uit de goede deelnamecijfers en de positieve terugkoppeling van de deelnemers.

Eerste NMo Kennisbijeenkomst

9 maart 2017

Op donderdag 9 maart organiseerde de NMo haar eerste Kennisbijeenkomst. Deze stond in het teken van “Maatschappij en monument – Erfgoedwaardering in beweging”. Robert Quarles, directeur van de NMo, sprak in zijn openingswoord de intentie uit om de Kennisbijeenkomsten uit te laten groeien tot een reeks, waar kennis over monumenten wordt geborgd, gedeeld en ontwikkeld. Hij benadrukte dat het daarbij niet alleen gaat om kennisdeling tussen de eigen leden van de NMo. Het gaat ook om kennisdeling tussen professionals in de gehele monumentensector. Charlotte van Emstede introduceerde het thema (waarop zij 2 jaar geleden is gepromoveerd aan de TU delft) bij het publiek. Als onderzoeker aan de Universiteit Maastricht doet zij onder andere onderzoek naar manieren om erfgoedwaarden te identificeren en om deze mee te wegen in besluitvorming. Tweede spreker van de middag was Frank Strolenberg (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed). In zijn lezing ging Strolenberg nader in op zijn prikkelende stelling “Alles kan met een monument”. Hij ging in op vijf verschillende onderwerpen die volgens hem allemaal meespelen in het brede debat over de waarden en waardering van erfgoed. Met een overzicht van diverse praktijkvoorbeelden toonde Strolenberg dat er inderdaad heel veel kan met een monument, maar dat dit niet betekent dat ook alles mag. Om dat te bepalen, riep Strolenberg op om continu met elkaar te blijven praten over welke ingrepen wenselijk zijn. Hij noemde dit “het zoeken van de verbinding” en wierp de vraag of op de waardestelling daarvoor wel het juiste instrument is. De laatste spreker was Marc van Roosmalen, senior-architect adviseur bij het Rijksvastgoedbedrijf en

medeoprichter van het architectenbureau Van Roosmalen Van Gessel. Van Roosmalen belichtte het onderwerp erfgoedwaardering “door de ogen van de architect”. Aan de hand van veel inspirerende voorbeelden liet hij zien tot welke eindresultaten een bepaald idee over de waarde van een gebouw leidt. Er kan op veel verschillende manieren mee worden omgegaan, bijvoorbeeld door ‘het historisch document’ de boventoon te laten voeren of te ‘behouden door te vernieuwen’. Daarbij kan behoud heel goed samengaan met vernieuwing, en continuïteit met verandering.

Tweede NMo Kennisbijeenkomst

25 april 2017

De tweede NMo Kennisbijeenkomst werd samen met ERM georganiseerd op 25 april, wederom in de aula van het Eemklooster/NMo kantoor. Het thema van deze bijeenkomst luidde: “Restauratie toekomstbestendig. Uitvoeringsrichtlijnen en restauratiebestek: wat willen en kunnen we daarmee?” Ruim 180 belangstellenden waren afgekomen op de door ERM en de Nationale Monumentenorganisatie verzorgde middag waarin het nieuwe Restauratiebestek werd gepresenteerd. Aan de ontwikkeling van het Restauratiebestek is door restauratiearchitecten (VAWR) en restauratie-adviseurs (VAM) bijna twee jaar gewerkt. Een resultaat wat een nationaal podium verdient. Arno Boon (BOEi) gaf aan het begin van de kennisbijeenkomst aan dat restauratiebestek een logische vervolgstap is op de binnen ERM ontwikkelde BRL- en URL-en. Er hoeft minder besproken te worden met de aannemers en het werkt sneller aangezien een aantal zaken als verondersteld kan worden beschouwd. Dag-voorzitster Isja Finaly (Hendrick de Keyser) ging in op het belang van de ontwikkeling van de

uitvoeringsrichtlijnen en de presentatie daarvan op de website van ERM. Hiermee is een informatiebron neergezet waar antwoorden op talrijke vragen die in de praktijk leven op overzichtelijke en systematische wijze zijn gebundeld en eenvoudig kunnen worden ontsloten.

Opdrachtgevers, overheden, aannemers en architecten lieten zich in de parallelsessie van Marjella Prins (Architectenbureau Fritz) en Stefan Katier (KABU) inwijden in de wijze waarop specifieke restauratiewerkzaamheden vanaf nu in de OSF en STABU-systematiek zijn terug te vinden. Met een goed restauratiebestek is vooraf duidelijker welke werkzaamheden op welk kwaliteitsniveau worden gevraagd en worden misverstanden bij prijsvorming voorkomen, wat zorgt voor meer gelijkwaardige inschrijvingen. Ook tijdens de uitvoering liggen met een goed bestek afspraken eenduidiger vast. Alberto Kerkhof (Rijksvastgoedbedrijf) gaf aan dat het Rijk, via de RCE mede-initiatiefnemer van het Restauratiebestek, er dan ook onmiddellijk mee aan de slag gaat. De restauratie van de monumenten op het complex Fliogerhorst Deelen zal geheel conform het nieuwe bestek worden uitgewerkt. Dit project is een van de drie pilots die het Rijksvastgoedbedrijf heeft uitgezet om restauraties volgens de ERM-uitvoeringsrichtlijnen uit te voeren. Naast Deelen zijn dat de restauratie van de tuinmuur van Park Sorghvliet en de restauratie van Kasteel Breda. Terwijl Marjella Prins en Stefan Katier in hun parallelsessie ingingen op het Restauratiebestek zelf, behandelden Ron Spaan van BOEi en Anthony de Graaf van Dijkstra en Draaisma drie van de onderliggende uitvoeringsrichtlijnen aan de hand van de restauratie van de Blokhuispoort in Leeuwarden. Helder kwam in beeld hoe de URL 4003 (Historisch Metselwerk), URL 4006 (Historisch Voegwerk) en URL 4007

(Steenhouwwerk) hadden bijgedragen aan de opnamesystematiek en in de materiaalkeuze en werkwijze voor de restauratie. Ook kwam goed in beeld de wijze waarop gebruik was gemaakt van de Restauratieladder, een van de basis-ingrediënten van elke URL. Tijdens de plenaire afsluiting werd met veel waardering gesproken over het nieuwe Restauratiebestek.

Derde NMo kennisbijeenkomst

8 juni 2017

Op donderdag 8 juni organiseerde de NMo haar derde kennisbijeenkomst “Monumenten en Aardbevingsgebieden: Buitenland, leefbaarheid, constructies”. Deze vond geheel toepasselijk plaats in de provincie Groningen, en wel in de Abdijkerk van Aduard. Drie sprekers gingen in op programma’s en onderzoeken op het snijvlak van cultureel erfgoed en aardbevingen. Eveline de Weerd van het Prins Claus Fonds voor Cultuur en Ontwikkeling ging in op het programma Cultural Emergency Response. Aan de hand van drie voorbeelden uit Nepal, liet zij zien hoe het fonds eerste hulp biedt in geval van aardbevingsschade aan monumenten. De Weerd benadrukte dat het niet alleen belangrijk is om na een aardbeving zo snel mogelijk te handelen, maar dat het vooral van belang is om met lokale partijen samen te werken en deze onderling te verbinden in een kennisnetwerk. De tweede spreker was Eefje van Duin van Libau, een onafhankelijke integrale adviesorganisatie voor cultureel erfgoed. Zij vertelde over het programma Herbestemming Cultureel Erfgoed en hoe dit ondersteuning biedt aan initiatiefnemers met plannen voor het herbestemmen van bijzondere monumentale gebouwen. Van Duin liet zien hoe belangrijk dit is om de leefbaarheid in het gebied te vergroten. Ihsan Bal van de Hanzehogeschool

vertelde over het onderzoek dat hij in Turkije, Italië en Griekenland heeft gedaan naar het versterken van gebouwen in aardbevingsgebieden. Hij liet zien welke onderzoeken eerst nodig zijn om te kunnen bepalen wat in een bepaald gebouw de juiste maatregelen zijn om te treffen.

van haar bezoekers, zo vertelde Grever. De andere helft aan benodigde gelden wordt verkregen uit onder andere projectponsorwerving en de verhuur van de historische eetkamer voor diners. Grever ontcrachtte een hardnekkig misverstand dat een huis op de grachten automatisch veel aanloop van toeristen krijgt en dus dito inkomsten. Veel

belangrijker is het volgens hem om een lokaal netwerk van (financiële) ondersteuners op te bouwen. Dit doet het

Foto's: Mella Jaarsma, Suspended Histories. Werf Willemsoord, Den Helder.

Vierde NMo Kennissamenkomst 12 oktober 2017

Op donderdag 12 oktober vond de vierde NMo Kennissamenkomst plaats, "Exploitatie van Historische Huizen en Industriële Complexen". Voor een publiek van meer dan zestig deelnemers, gingen drie sprekers in op exploitatiemodellen voor verschillende soorten erfgoed en op de onderliggende succesfactoren en uitdagingen. Tonko Grever van Museum Van Loon te Amsterdam sprak over de manier waarop dit museale grachtenhuis, dat de collectie van de Amsterdamse regentenfamilie Van Loon herbergt, zorgt voor voldoende inkomsten om het huis voor de komende generaties te behouden. Het museum ontvangt geen reguliere overheidssubsidie en is voor de helft van haar inkomsten afhankelijk

museum met diverse Vrienden- en Donateurskringen, waaronder het zeer succesvolle Van Loon 100, de vriendenkring voor jongeren beneden de 35 jaar. De tweede spreker was Hans Broekmeulen van Willemsoord BV. Hij vertelde over een heel ander soort erfgoed dan een museaal grachtenhuis in hartje Amsterdam, namelijk de voormalige Rijkswerf van de Koninklijke Marine in Den Helder. Broekmeulen liet het publiek zien welke weg het terrein,

na het vertrek van de marine in 1993, heeft moeten afleggen om een bloeiend nieuw deel van Den Helder te worden. Een zorgvuldige herontwikkeling van het terrein en de gebouwen, waarmee altijd rekening is gehouden met de cultuurhistorische waarde, is daarbij belangrijk om de identiteit van het terrein te versterken. Minstens even belangrijk, benadrukte Broekmeulen, is dat de regie van de exploitatie in één hand blijft en onder een heldere visie wordt uitgevoerd. Dat geeft duidelijkheid naar de huurders en gemeentelijk bestuurders. Daarnaast is een kleine, maar flexibele organisatie een belangrijke succesfactor gebleken om snel in te kunnen spelen op een financieel moeilijker periode.

Evert Verhagen, oprichter en eigenaar van Creative Cities en REUSE, trakteerde het publiek op een overzicht aan mooie nationale en internationale herbestemmingsprojecten, zoals de Westergasfabriek in Amsterdam, het Zaryadye park in Moskou, Rusland, en een voormalig abattoir in Casablanca, Marokko. Hij vertelde wanneer en waarom in het ene geval de herbestemming wel bijdraagt aan het aantrekkelijk maken van een stad en in een ander geval niet. Twee zaken zijn cruciaal wanneer men een strategie voor herbestemming maakt: het toespitsen van elke exploitatie op het eigen politiek en cultureel klimaat en het richten van een exploitatie op de juiste doelgroepen. Verhagen verduidelijkte aan de hand van onderzoek naar migratietrends dat nog te vaak wordt ingezet op het aantrekkelijk maken van een terrein voor mensen van buiten een stad, zoals toeristen en dagjesmensen. Verhagen stelt dat een herbestemming pas geslaagd is wanneer deze bijdraagt aan het verbeteren van het vestigingsklimaat voor jongere bewoners van een stad of regio. Na de lezingen volgde een plenaire discussie, die werd afgetrapt door Maaïke Odolphi van Vereniging Hendrick de Keijser.

Vijfde NMo Kennisbijeenkomst

23 november 2017

Op donderdag 23 november vond in het Eemklooster te Amersfoort de laatste NMo Kennisbijeenkomst van 2017 plaats, "Erfgoed Telt: Toekomstbestendig erfgoedbeleid". Tijdens deze middag kregen de 80 deelnemers de gelegenheid om in gesprek te gaan met vier sprekers die allen nauw zijn betrokken bij het Projectplan Erfgoed Telt. De middag werd afgetrapt door Jan de Jong van het Ministerie van OCW en Robert Berkovits van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Beiden zijn lid van het projectteam Erfgoed Telt. In een duo-presentatie vertelden zij over de voorgeschiedenis van Erfgoed Telt en hoe dit nieuwe beleidstraject in samenwerking met verschillende partijen uit het erfgoedveld tot stand wordt gebracht. De Jong benadrukte dat het projectteam ernaar streeft om aan te sluiten bij bestaand beleid, middelen en instrumentarium. Diverse andere aandachtsgebieden van het project kwamen aan de orde, zoals de toekomstige Omgevingswet, de energietransitie en de maatschappelijke inbedding van erfgoed. Belangrijke kernbegrippen in Erfgoed Telt zijn Behouden, Benutten en Beleven. De Jong en Berkovits lieten zien hoe die fungeren als de kapstokken van het toekomstige erfgoedbeleid. De sprekers deelden ook een belangrijke constatering van de betrokken partijen: er is en blijft een constante behoefte aan kennis, kunde en kwaliteit binnen de erfgoedzorg. Voor het borgen en ontwikkelen daarvan ligt een taak weggelegd bij zowel de overheid als ook bij het basis- en voortgezet onderwijs en de diverse vakopleidingen.

De tweede spreker was Jan van de Voorde van Van de Voorde Monumentenadvies. Hij heeft in opdracht van de Vereniging

van Architecten Werkzaam in de Restauratie, de Vakgroep Restauratie en het GA-platform Restauratie het onderzoek Naar een duurzame instandhouding van het gebouwde erfgoed uitgevoerd. Doel van het onderzoek was om de huidige stand van zaken van het monumentenstelsel in Nederland in kaart te brengen, om zo tot een lange termijnvisie en een plan van aanpak te komen voor de uitvoerende restauratiesector gericht op de verbetering van de kwaliteit en de continuïteit van het vakmanschap. Van Voorde presenteerde 20 knelpunten, en benoemde als hoofdknelpunt dat het huidige monumentenstelsel niet sluitend is. Om dat allesomvattend vraagstuk op te lossen is het volgens Van Voorde cruciaal dat er duidelijkheid in bestuurlijke verhoudingen komt, wordt toegezien op kwaliteit, zekerheid wordt gegeven over beschikbare middelen, vanuit één loket goede voorlichting wordt gegeven aan eigenaren, en blijvend aandacht is voor kennisoverdracht en -ontwikkeling. De laatste spreker van de middag was Henk Jansen. Namens de Federatie Grote Monumentengemeenten sprak hij over de thema's die voor de leden van de federatie van belang zijn en hoe deze zich verhouden tot de nota Erfgoed Telt. Onderwerpen als Leegstand, Groen erfgoed en Bouwhistorie staan hoog op de agenda van de gemeenten en daarmee ook van de FGM. De

kritiek dat er te weinig kennis en kunde bij de gemeenten aanwezig zou zijn, nuanceerde Jansen. Het is vooral ook een capaciteitsprobleem. Hij benadrukte dan ook het belang van bestuurlijk draagvlak binnen de gemeenten om zo, in de vorm van de benodigde mensen en middelen, kwaliteit en continuïteit te verkrijgen in de gemeentelijke erfgoedzorg.

Kennisindoor Rijksvastgoed Bedrijf

Op 3 juli stond de Kennis Indoor Monumenten van het Rijksvastgoedbedrijf in het teken van de NMo en SMB. Er was veel belangstelling (ongeveer 75 personen) voor de presentatie van Robert Quarles van Ufford over de NMo en Mark van den Bos over de SMB. Anderhalf jaar na de overdracht van de 29 monumenten door het Rijksvastgoedbedrijf was men benieuwd hoe het ons in de tussentijd is vergaan. Quarles schetste de context van het ontstaan van de NMo, de verwerving en verankering van de 29 monumenten, thans lopende verwervingsdossiers (waaronder Veenhuizen), kennisdeling, publieksbereik, dienstverlening en vermogensbeheer. Van den Bos behandelde vervolgens een selectie van de 29 monumenten en ging daarbij met name in op de monumenten waar zich nieuwe ontwikkelingen hebben voorgedaan.

Training Effectief Monumentenbeheer

Effectief Monumentenbeheer is een nieuwe training voor medewerkers van de leden van de NMo die eind 2017 is voorbereid en in de loop van 2018 van start zal gaan. Vanuit het monumentenveld is er een sterke behoefte aan een praktische training voor POM-organisaties in eigentijds monumentenbeheer. Trainingen over wet- en regelgeving, restauratietechnieken en procesmanagement zijn er in voldoende aantallen. Om tot een efficiënt en kwalitatief hoogwaardig, maar zeker ook innovatief beheer van monumenten te komen is naast kennis van techniek, processen en wet- en regelgeving een gevoel van 'goed vakmanschap' nodig: hoe maak ik, met alle informatie die voorhanden is en met alle partijen die betrokken zijn nu de juiste keuzes? En wat zijn stappen om tot die juiste keuzes te komen? En dat zonder dat ik daar bijvoorbeeld extern advies voor moet inhuren? Belangrijk hierin is om vooral ook een eigen stijl te ontwikkelen. Om professionals op weg te helpen die eigen stijl (verder) te ontwikkelen wordt deze training opgezet en uitgewerkt. In gesprekken met diverse leden is aangegeven dat er een behoefte is aan

een dergelijk open training waarin duidelijk ruimte is om ook te leren van collega's bij andere (lid-) organisaties. Eind 2017 is een korte enquête verstuurd aan de leden waarin wordt gevraagd om een voorlopige deelname kenbaar te maken en waarin wordt gevraagd naar de specifieke

behoefte voor wat betreft de te behandelen onderwerpen in de training. Op basis van de uitkomsten van deze enquête wordt het trainingsprogramma verder uitgewerkt. Het is de bedoeling om de training gelijk op te laten open met het collegejaar, dus te starten in september 2018.

Jonge Erfgoed Professionals (JEP)

JEP staat voor Jonge Erfgoed Professionals. Dit nieuwe netwerk voor de erfgoed/monumentensector dat sinds het laatste kwartaal van 2017 vanuit de NMo wordt voorbereid, speelt in op een trend en een behoefte die binnen de monumentensector is waar te nemen. Binnen monumentenorganisaties neemt het aantal young professionals de laatste tijd gestaag toe na een periode van stilstand en afslanking. Dat is een positieve ontwikkeling, mede ingezet door het economisch herstel en een krachtige monumentensector die vanuit diverse kanten de afgelopen jaren meer en meer heeft ingezet op verjonging van het personeelsbestand. Ook binnen de leden van de NMo is de groep jonge professionals groeiende. Er is behoefte aan een netwerk waarbinnen jonge professionals in de monumentensector elkaar kunnen leren kennen in de eerste

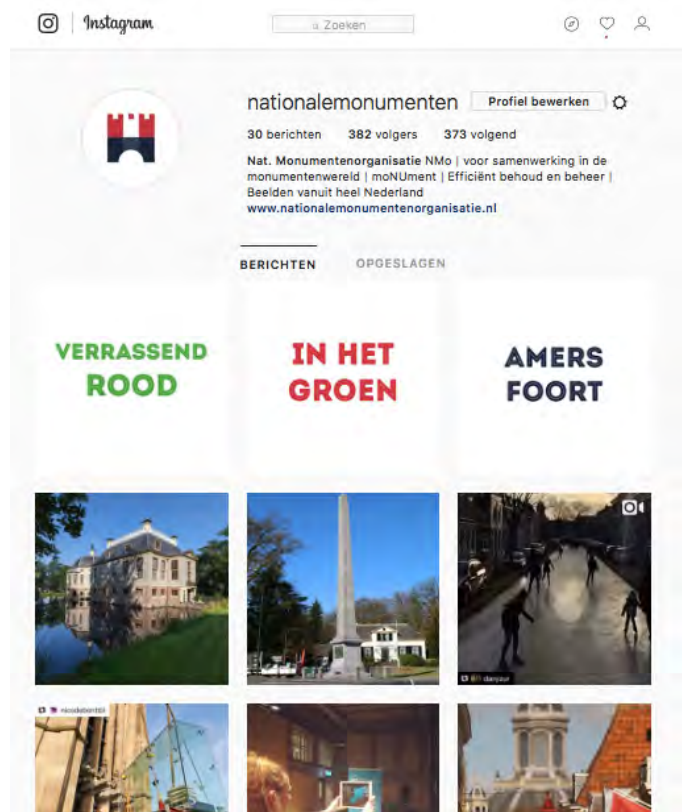
plaats, maar in de tweede plaats ook van elkaar kunnen leren en in de derde plaats elkaar kunnen inspireren in het duurzaam en vernieuwend monumentenbeheer van de 21ste eeuw.

JEP richt zich in eerste instantie op de young professionals die werkzaam zijn binnen de NMo-leden, dit om laagdrempelig te starten. Het netwerk zou later uitgebreid kunnen worden. Beoogd worden enkele bijeenkomsten per jaar, met zowel een inhoudelijk als een netwerk gerelateerd programma. Ten behoeve van het kennismaken met elkaar en zeker ook met de organisaties waarin de young professionals werken, is voorgesteld om bij toerbeurt een lid-organisatie een locatie om niet ter beschikking te laten stellen. Om het commitment te versterken zal voor het JEP-lidmaatschap een (beperkte) bijdrage worden gevraagd. Voor NMo-leden kost het lidmaatschap van JEP een gereduceerd tarief. Voor niet-NMo-leden die in een later stadium wellicht willen laten aanhaken is in een ander tarief voorzien.

Social media promotie

De NMo missie op social media die in 2017 van start ging, is te laten zien welke organisaties en mensen de NMo vormen, wat de NMo doet en hoe zij dat doet. In het kort: efficiënt beheer van monumenten naar de toekomst door samen te werken in de monumentensector.

Instagram

Om nieuwe jongere doelgroepen te bereiken als organisatie staat Instagram met stip op één. Het Instagram-account van de NMo heeft als doel om mensen buiten het netwerk kennis te laten maken met de organisatie en hun partners. Door middel van hoogwaardig beeldmateriaal en updates over bijeenkomsten zullen volgers op de hoogte zijn van de ontwikkelingen die in 2018 gaan plaatsvinden. De belangrijkste ontwikkeling zal zijn dat het digitaal platform gelanceerd zal worden. De insteek van dit platform is sfeer en beleving van monumenten, waarbij wordt gezorgd voor afwisselende content. Hier komen activerende berichten over bijv. NMo Kennisbijeenkomsten, samenwerking met de leden, restauratie, en sfeerimpressies. Het social media platform Instagram is koploper in het tonen van sfeer en beleving. Veelal is de inzet op Instagram een persoonlijk verhaal en/of het aanbieden van (beeldmateriaal van) een bepaald goed.

Facebook

Een vindbare Facebookpagina mag zeker niet ontbreken. Deze heeft als doel hebben artikelen van websites delen. Facebook is met name geschikt voor het aankondigen van evenementen maar bedient een kleinere doelgroep dan Instagram. Een groot pluspunt is het delen van langere video's en weblinks.

NMo publicatie

De publicatie "Nationale monumenten, het behouden waard. Hoe 29 historische en beeldbepalende Rijksmonumenten een nieuwe toekomst hebben gekregen" was eind 2016 jaar gereed. Voorzien van een nieuwjaarswens is het begin januari 2017 toegestuurd en ter hand gesteld aan 750 relaties waaronder onze leden, professionele partnerorganisaties, beleidsmakers in de monumentensector, bestuur en politiek relevante counterparts. Hiermee is de overdracht en goede verankering van het bijzondere pakket monumenten een jaar na dato bij alle relevante relaties op een aansprekende manier onder de aandacht gebracht. Dit bleek onder andere uit de vele positieve reacties die hierop werden ontvangen.

Overige presentaties en deelname bijeenkomsten

Congres 25 jarig bestaan Bouwhistorie Nederland

Op 16 december werd door directeur NMo een presentatie gegeven bij het congres van de Stichting Bouwhistorie Nederland (25 jarig bestaan) bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Het onderwerp van de presentatie luidde: "Hoe zet de Nationale Monumentenorganisatie zich in voor behoud van monumenten?" De presentatie werd bijgewoond door ongeveer 180 personen en vond plaats bij de RCE.

Erfgoed Telt

Vanuit de NMo is deelgenomen aan diverse bijeenkomsten over de stelselherziening, waaronder het diner pensant op 10 april, diverse erfgoedtafels en een aparte bijeenkomst met OC&W/ Directie Erfgoed en Kunsten. De vijfde NMo Kennisbijeenkomst was geheel aan dit thema gewijd.

Bezoek buitenlands delegatie erfgoed professionals via Dutch Culture

Op 10 oktober bezocht een delegatie van 10 buitenlandse monumenten- en erfgoedprofessionals de NMo. De deelnemers zijn vanuit de Nederlandse overheid (via het ambassadenetwerk) en Dutch Culture uitgenodigd voor een bezoek aan de Nederlandse monumenten en erfgoedsector. Robert Quarles van Ufford hield een presentatie over de opzet en werkwijze van de NMo. Naar aanleiding hiervan ontstond een levendige discussie waarin ervaringen werden gedeeld en wederzijdse leerpunten aan de orde kwamen.

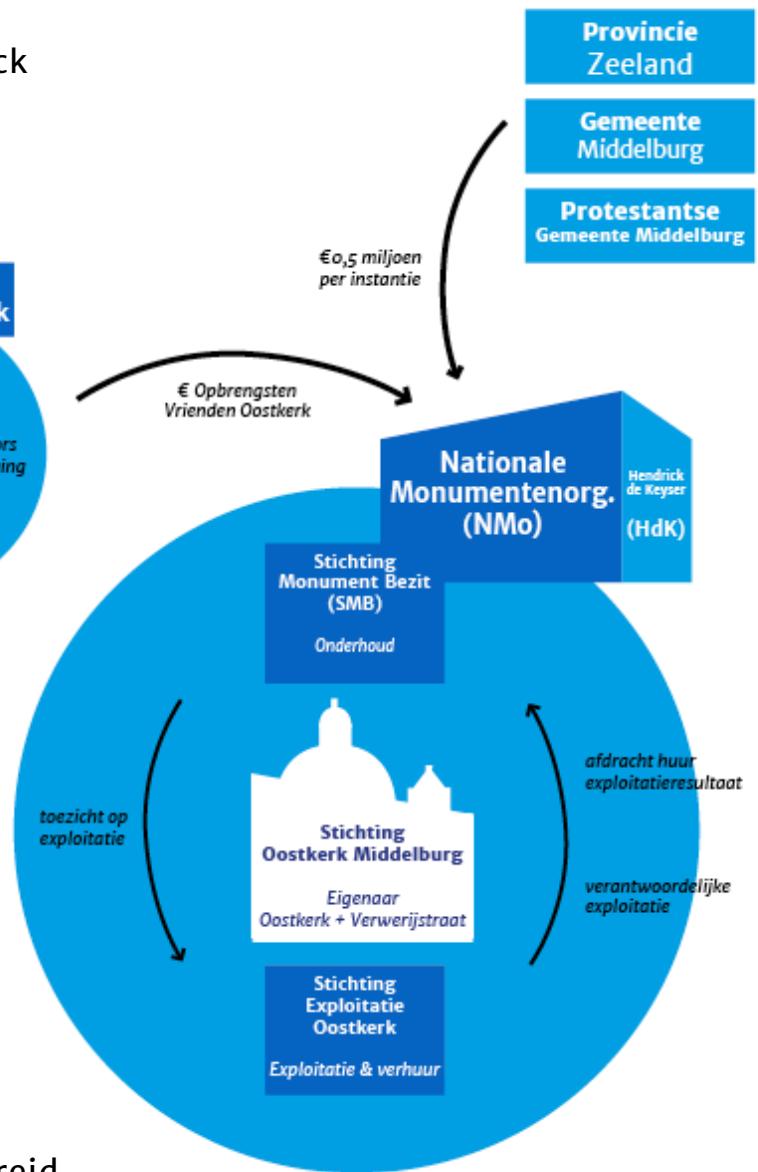

Acquisitie

Oostkerk, Middelburg

Op verzoek van Vereniging Hendrick de Keyser is de NMo in gesprek gegaan met de Protestantse Gemeente Middelburg (PGM) over de mogelijke vervreemding van de Oostkerk. Een eerste inventarisatie van de kerk is uitgevoerd op 6 januari. Er zijn vervolgens een groot aantal vervolgesprekken gevoerd met de PGM, de provincie Zeeland en de gemeente Middelburg. Elk van deze drie partijen heeft schriftelijk bevestigd €500.000 te kunnen bijdragen voor de instandhoudingsvergoeding die benodigd is voor de overdracht van de Oostkerk aan de NMo. Tevens is in samenwerking met de andere drie partijen een fondsenwervingscampagne voorbereid om het resterende deel van de middelen bijeen te brengen. Op 30 maart vond een workshop plaats over fondsenwerving met alle bij hierbij betrokken partners.

Op 15 mei is door de NMo, PGM en gemeente Middelburg een bijeenkomst georganiseerd in de Oostkerk met een groot aantal relevante landelijke, Zeeuwse en Middelburgse stakeholders. Daarbij

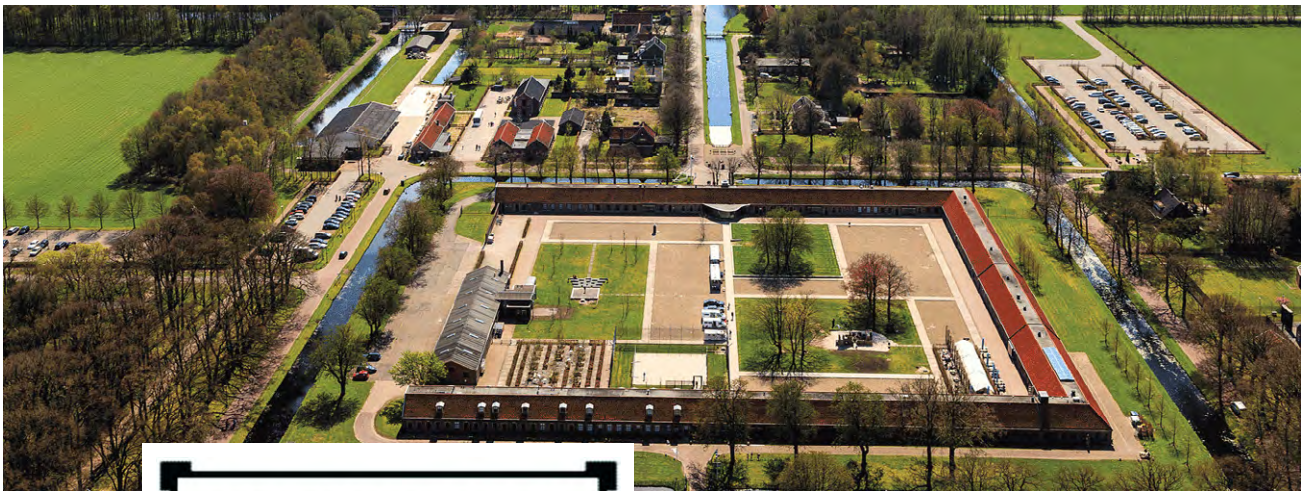

is gesproken over: draagvlak in Middelburg en Zeeland, fondsenwerving en ideeën over mogelijke herbestemming. Ook met de RCE zijn gesprekken gevoerd over een mogelijke financiële bijdrage. Met de gemeente zijn aanvragen voor een duurzame energiesubsidie voorbereid.

Veenhuizen

Eind 2016 reageerde de Bestuurscommissie Veenhuizen op de medio september van dat jaar schriftelijk geuite belangstelling van NMo, Het Drentse Landschap en BOEi aan het Rijksvastgoedbedrijf (RvB) voor de mogelijke vervreemding van Veenhuizen door het Rijk, alsmede het partnerschap dat een goed samenwerkingsverband zou kunnen vormen voor deze beoogde overdracht. De condities voor vervreemding en de hoogte van een verwachte instandhoudingsbijdrage van het Rijk konden echter nog niet bekend worden gesteld.

werd gesproken over de verdere gang van zaken met betrekking tot de vervreemding van Veenhuizen door het Rijk mede in relatie tot de komende verkiezingen en de komst van een nieuw kabinet. Daarbij speelt tevens de kwestie van het parallelle dossier over de afstoot van overtollige gevangencapaciteit. Op 23 maart is het partnerschap van Het Drentse Landschap, BOEi en NMo bijeengekomen in Veenhuizen om met de provincie Drenthe en de gemeente nadere invulling te geven aan de wijze waarop het reeds aan de Bestuurscommissie Veenhuizen en het RvB gepresenteerde samenwerkingsverband nader bekend kan worden gesteld bij de (nieuwe)

VEENHUIZEN

Op 17 januari vond bij de NMo een gesprek plaats tussen Het Drentse Landschap, BOEi, de NMo en de provincie Drenthe en gemeente Noordenveld. Hierin werd het beoogde samenwerkingsverband tussen deze drie partijen nader uitgewerkt. Ook

parlementsleden en relevante bestuurders. Tevens is de beoogde overdracht van Veenhuizen nog op diverse momenten in Den Haag onder de aandacht gebracht van de Bestuurscommissie. Het Rijksvastgoedbedrijf bezocht op 12 juni met delegatie van 4 personen het kantoor van de NMo om samen met het partnerschap van Het Drentse Landschap, BOEi en NMo een mogelijke overdracht verder te verkennen. Op 16 juni is door de 3 partijen van het partnerschap deelgenomen aan de door de provincie Drenthe georganiseerde ontvangst in Veenhuizen. Voorafgaande aan de premièrevoorstelling van het

Pauperparadijs is het voorstel van het partnerschap als een positief voorbeeld van goed rentmeesterschap vermeld door de gedeputeerde Cees Bijl en de burgemeester van gemeente Noordenveld. Op 21 september voerden Anton Valk en Robert Quarles een informatief kennismakingsgesprek plaats met Annet Bertram, de beoogd nieuw De DG Rijksvastgoedbedrijf. Naast Veenhuizen werd ook gesproken over de wenselijkheid om bij vervreemdingen door het Rijk en door woningcorporaties meer dan nu het geval is, rekening te houden met een goede balans tussen de prijs enerzijds en een gedegen visie op instandhouding en goed rentmeesterschap anderzijds.

Op 17 oktober is een Projectaanvraag van NMo namens het partnerschap voor Fase 1 van het project “Goed Rentmeesterschap Veenhuizen” ingediend. Op 2 november is de aanvraag gehonoreerd door de provincie Drenthe en de gemeente Noordenveld. Naar aanleiding hiervan is door het partnerschap een persbericht uitgestuurd op 17 november. Op 25 oktober is het projectteam bestaande uit medewerkers van de NMo/SMB, BOEi en Het Drentse Landschap bijeengekomen in Veenhuizen voor een inventarisatiedag. Deze zijn gevolgd door diverse vervolfbezoeken op afzonderlijke onderdelen van het project. De uitwerking van de opdracht die is verstrekt door de gemeente Noordenveld en de provincie Drenthe aan het partnerschap van BOEi, Het Drentse Landschap en de NMo is een intensief traject. Naast een globale visie op herbestemming, een globale bouwkundige analyse en een communicatiestrategie zal hierin een eerste aanzet worden gedaan voor het vervolgtraject en mogelijke organisatievormen.

Portefeuille Stadsherstel Midden-Nederland

Het door Stadsherstel Midden-Nederland NV aangekondigde voornemen om in september 152 (Rijks-)monumentale objecten inclusief een kennisorganisatie met 5 medewerkers ter overname aan te bieden is voor de NMo aanleiding geweest om deze portefeuille van 152 objecten te analyseren. Deze analyse is in de maanden juli en augustus uitgevoerd om meer inzicht te krijgen in deze portefeuille en een antwoord te kunnen geven op de vraag of er een rol voor de NMo zou zijn weggelegd in een eventueel overnameproces en waar deze rol dan uit bestaat, indachtig de mogelijke belangstelling van (een aantal) NMo-leden, waaronder met name Stadsherstel Utrecht en BOEi.

Op de portefeuille van Stadsherstel Midden-Nederland (eigendom van woningcorporaties Mitros en de Alliantie) en is op 30 oktober een indicatief bod uitgebracht vanuit het aspirant-lid van de NMo N.V. Stadsherstel Amersfoort en Stadsherstel Utrecht. Hieraan ging een intensief verkenningstraject vooraf waarin de portefeuille onder andere is gescreend op de bouwkundige staat, huidige exploitatie en toekomstige exploitatiemogelijkheden en waarin is gekeken in welke vorm en entiteit de portefeuille overgenomen zou kunnen worden. De informatie die gaandeweg het proces beschikbaar werd gesteld door Deloitte, het adviesbureau wat de verkoop begeleidt namens Mitros en de Alliantie, heeft er uiteindelijk toe geleid dat een gesplitste bieding is gedaan, namelijk door stadsherstel Utrecht op het Utrechtse deel van de portefeuille en door het aspirant-lid van de NMo N.V. Stadsherstel Amersfoort op het Amersfoortse deel van de portefeuille. In beide biedingen is nadrukkelijk de

Vermogensbeheer en financiën

meerwaarde beschreven van de samenhang van de biedingen voor de gehele portefeuille. Deze meerwaarde van een overname van de portefeuille in deze samenhang voor de steden Utrecht en Amersfoort is in gesprekken met zowel de gemeente Utrecht als de gemeente Amersfoort ook onderstreept. Op 15 november is door Deloitte uitsluitel gegeven na beraad door de aandeelhouders van Mitros en de Alliantie. Slechts drie commerciële vastgoedpartijen zijn toegelaten tot de definitieve biedingsfase. Zij hebben elk aanzienlijk hoger geboden dan de bieding van Stadsherstel Utrecht en NMo namens Stadsherstel Amersfoort i.o. Het feit dat in het biedingsproces de hoogte van de bieding (70%) vele malen zwaarder weegt dan de visie op instandhouding en gebruik (25%) en het track record van de biedende organisatie (5%) is inmiddels onderwerp van gesprek met de gemeentes Amersfoort en Utrecht en met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Overige acquisitiegesprekken

Naast bovengenoemde acquisitietrajecten is over een aantal andere objecten gesproken. Onder andere betrof dit een monumentale bollenschuur naast de ruïne van Teijlingen op het grondgebied van het historische landgoed en het Oude Raadhuis in Oirschot. Daarnaast is bij Rijkswaterstaat een voorstel ingediend voor het opstellen van een Plan van Aanpak voor het onderhoud van 30 vuurtorens, waarvan 21 met een monumentale status. De gunning voor het opstellen van dit Plan van Aanpak is uiteindelijk aan een andere partij toegekend.

Vermogensbeheer

Het vermogensbeheer van de NMo is geregeld door het in juli 2016 met de Tweede Kamer gedeelde Beleggingsstatuut. Daarin is het beleggingsbeleid van de NMo vastgelegd en tevens op welke wijze het bestuur en de directie van de NMo op beheerste wijze invulling geven aan de realisatie van de Beleggingsdoelstelling met in achtneming van de statutaire verenigingsdoelstelling.

Conform het vastgestelde Beleggingsstatuut werd gedurende het gehele jaar 2017 gematigd defensief belegd. Om risico's die zijn verbonden aan beleggen zo beheersbaar mogelijk te maken, is naast dit relatief risicomijdende beleggingsprofiel tevens in het Beleggingsstatuut vastgelegd wat de maximale bandbreedtes zijn per assetcategorie.

In het kader van risicobeheersing zijn in lijn hiermee met elk van de drie vermogensbeheerders gelijke bandbreedtes afgesproken die passend zijn bij het profiel gematigd defensief beleggen. Het beleggingsstatuut is bij ieder van de drie vermogensbeheerders onderdeel gemaakt van het vermogensbeheercontract. Daarmee is het risicomanagement goed geborgd.

Een Beleggingscommissie, bestaande uit drie van buiten het bestuur aangetrokken onafhankelijke deskundigen, adviseerde het Bestuur en de directie van de NMo over het beleggingsbeleid. Deze Beleggingscommissie kwam in 2017 diverse keren samen met de directeur NMo. De beleggingscommissie bracht periodiek haar advies uit aan

het Bestuur. In het begin van het jaar vond de jaarlijkse bijeenkomst plaats om de jaarresultaten van de vermogensbeheerders door te nemen. Op basis daarvan werd conform het beleggingsstatuut een advies uitgebracht. Dit advies van de beleggingscommissie is behandeld in de bestuursvergadering van 3 februari 2017.

Na de bestuursvergadering van 3 februari 2017 is een aanvullend advies uitgebracht door de Beleggingscommissie. Op basis hiervan is het definitieve indexatie percentage vastgesteld. Op 23 november vergaderde de Beleggingscommissie in Amersfoort op basis van de 3 ontvangen rapportages over de periode Q1 t/m Q3. Hiervan is een apart verslag gemaakt. Daarnaast vonden met elk van de vermogensbeheerders gedurende het jaar voortgangsgesprekken plaats waarbij een lid van de beleggingscommissie en de directeur gezamenlijk de vermogensbeheerder bezochten. In geval een vermogensbeheerder of de beleggingscommissie en directeur tussentijds vragen hadden, vond tussentijds financieel overleg plaats.

Tevens is aan het begin van het jaar ook met de laatste van de 3 vermogensbeheerders de verwijzing naar het NMo Beleggingsstatuut definitief in het beleggingsmandaat met deze bank vastgelegd. Tijdens de gesprekken met de vermogensbeheerders is ook de nodige input verzameld ten behoeve van de door ORTEC direct na de zomer uitgevoerde ALM studie, die heeft getoetst of de verwachtingen ten aanzien van het te behalen rendement in overeenstemming zijn met het actuele beleggingsbeleid, op basis van de gemaakte profielkeuze (gematigd defensief), te verantwoorden risico's (t.a.v. te behalen rendementen) en de bandbreedtes in het beleggingsstatuut. Op 27 oktober zijn de uitkomsten van

deze ALM door ORTEC gepresenteerd. In het rapport van ORTEC werd vastgesteld dat het gekozen profiel voldoet aan de verwachtingen en op de juiste wijze omgaat met vermogensrisico's.

Financiën

Algemeen

De NMo is voor de dekking van de exploitatiekosten afhankelijk van de opbrengsten uit het vermogen dat is ontvangen van het Rijk bij de overdracht van de monumentenportefeuille. Voor het beheer van het vermogen is de hierboven beschreven beleggingscommissie gevormd, die advies uitbrengt aan het bestuur en de directie van de NMo over de te volgens beleggingsstrategie. Vanuit de gesloten overeenkomst met het Rijk is de NMo verplicht jaarlijks 2% van de ontvangen instandhoudingsbijdrage beschikbaar te stellen aan de Stichting Monumenten Bezit. Teneinde die bijdrage inflatievast te maken heeft het bestuur besloten een index reserve aan te leggen. Doel hiervan is om de ontvangen instandhoudingsbijdrage waardevast te laten blijven voor de toekomst.

Contributies 2017 en voorziene introductie lidmaatschap met gestaffelde contributie voor navolgende jaren

De contributie voor het jaar 2017 bedroeg EUR 2.500 per lid. Op de ALV van 14 april is een voorstel goedgekeurd dat een gestaffelde contributieopbouw mogelijk maakt vanaf 1 januari 2018. Hiermee worden kleinere monumentenorganisaties in staat gesteld het basislidmaatschap van de NMo te verwerven tegen een lagere contributie. Daartoe is een gestaffelde contributietabel geïntroduceerd op basis van getaxeerde WOZ waarde van het monumentenbezit. Het uitgebreide lidmaatschap voor lid-organisaties met een WOZ waarde bezit van tenminste €10 miljoen blijft gehandhaafd op EUR

2.500 per lid.

Audit, accountant

Begin 2017 werd een accountantscontrole uitgevoerd en een Bestuursverslag opgesteld dat diende als basis voor de audit die in de Koopovereenkomst is afgesproken. Nadat een goedkeurende accountantsverklaring was verkregen is ook de rest van het audit traject doorlopen conform de Koopovereenkomst Staat-NMo van 15 januari 2016. De complete audit documentatie is vervolgens aangeboden aan wnd. DG RvB. Deze heeft de audit en het jaarverslag doorgeleid aan de Tweede Kamer, voorzien van een begeleidende Kamerbrief, getekend door minister Plasterk d.d. 16 juni 2017. De Tweede Kamer heeft dit pakket vervolgens op 21 juni behandeld en de stukken ter kennisgeving aangenomen onder nummer 32156-82. begeleidende Kamerbrief, getekend door minister Plasterk d.d. 16 juni 2017. De Tweede Kamer heeft dit pakket vervolgens op 21 juni behandeld en de stukken ter kennisgeving aangenomen onder nummer 32156-82.

de ALV in april 2017 gezamenlijk in het NMo bestuur vertegenwoordigd door een additioneel bestuurslid in de persoon van dr. ir. H. Bartelink, die directeur is van LandschappenNL.

Op 5 april is op verzoek van dr.ir. H. Bartelink een presentatie gegeven over de NMo bij het voorzittersoverleg van de LandschappenNL. Eerder was al eens een soortgelijke presentatie gehouden voor hun directeuren-rentmeester overleg. Dit was tevens een goede gelegenheid om de nog recent toegetreden Landschappen verder te informeren over de werkzaamheden en activiteiten van de NMo.

Landelijke Federatie Behouden Huis (LFBH)

Diverse keren is met het LFBH bestuur gesproken over een nauwe vorm van samenwerking met de NMo en ook de mogelijkheid het ledenbestand van LFBH te laten opgaan in de NMo. Vanuit de NMo is aangegeven dat een mogelijke toetreden van het ledenbestand van LFBH wordt verwelkomd. Ook zijn bij de ALV in april 2017 aanpassingen doorgevoerd in de contributie van de NMo zodat een dergelijke samenvoeging voor de leden van LFBH geen nadelige consequenties zal hebben (continuering bestaande gestaffelde LFBH contributies in een daarop aansluitend NMo systeem). De gesprekken worden in 2018 voortgezet.

Organisatie

Toetreding Landschappen

De gezamenlijke Landschappen, verenigd in LandschappenNL besloten in hun Directeuren-rentmeester overleg (DRO) op 30 november 2016 om gezamenlijk het lidmaatschap van de NMo aan te vragen. Dit collectief lidmaatschap is voor een periode van 2 jaar en is bedoeld om daarna voortgezet te worden in de vorm van individuele lidmaatschappen per Landschap. De Landschappen zijn sedert

Bestuursvergaderingen

In 2017 vonden 4 bestuursvergaderingen plaats op kwartaalbasis en op 14 april werd een Algemene Ledenvergadering gehouden. Alle vergaderingen vonden plaats in het Eemklooster waar het kantoor van de NMo is gehuisvest.

Uitbreiding

Medio 2017 trad een nieuwe medewerker in dienst, de heer Erik Luijendijk die in zijn takenpakket ontwikkeling van NMo dienstverlening , acquisitie en relatiebeheer leden heeft.

Toelichting plannen 2018

In 2018 zal de verdere uitbouw van de dienstverlening en kennisdeling centraal staan. Naast de uitbouw van de collectieve taxatiedienst zal de meeste aandacht uitgaan naar de bouw en uitrol van het nieuwe digitaal platform monumenten. Voorts wordt beoogd de kennisbijeenkomsten verder uit te bouwen tot NMo NU bijeenkomsten. NU staat daarbij voor netwerk & uitwisseling. Naast inhoudelijke en kennisfocus krijgen deze bijeenkomsten daarmee ook een belangrijke functie waar het gaat om het delen van informatie en relaties tussen de deelnemers aan deze bijeenkomsten. Voorts zal de nieuwe training effectief monumentenbeheer voor het eerst plaatsvinden.

Begroting 2018

In de begroting van 2018 zijn naast de gebruikelijke baten en lasten voor het eerst de afschrijvingskosten voor de investeringen in het digitaal het digitaal platform opgenomen. Het totaal van de begrote baten bedraagt €85.500 en het totaal van de lasten € -274.588. Verminderd met de vaste bijdrage uit de beleggingsportefeuille van € 121.578 resulteert dit in een organisatieresultaat van € -67.500. Door de investeringen in met name het digitaal platform wordt beoogd inkomsten te genereren die op termijn van enkele jaren een positief organisatieresultaat zullen opleveren.

Jaarrekening 2017

JAARREKENING

**Vereniging Nationale Monumentenorganisatie
Daam Fockemalaan 22
3818 KG AMERSFOORT**

Jaarrekening 2017

Vereniging Nationale Monumentenorganisatie

Balans per 31 december 2017

(Na resultaatbestemming)

ACTIVA	31 december 2017		31 december 2016	
	€	€	€	€
Vaste activa				
<i>Immateriële vaste activa</i>				
Digitaal Platform	<u>35.032</u>	35.032	<u>-</u>	-
<i>Materiële vaste activa</i>				
Inventaris	<u>1.886</u>	1.886	<u>-</u>	-
Vlottende activa				
<i>Vorderingen</i>				
Debiteuren	4.739		-	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	2.712		3.125	
Overige vorderingen	74.190		18.999	
Overlopende activa	<u>1.865</u>	83.506	<u>1.615</u>	23.739
<i>Effecten</i>		65.787.075		64.527.776
<i>Liquide middelen</i>		40.609		36.732
Totaal activazijde		<u><u>65.948.108</u></u>		<u><u>64.588.247</u></u>

Vereniging Nationale Monumentenorganisatie

Balans per 31 december 2017

(Na resultaatbestemming)

PASSIVA	31 december 2017		31 december 2016	
	€	€	€	€
Eigen vermogen				
<i>Vrij besteedbaar vermogen</i>				
Bestemmingsreserves	2.753.671		1.210.405	
Overige reserves	<u>1.189.615</u>		<u>1.414.066</u>	
		3.943.286		2.624.471
<i>Vastgelegd vermogen</i>				
Bestemmingsfondsen	<u>60.520.250</u>		<u>60.520.250</u>	
		60.520.250		60.520.250
Langlopende schulden				
Overige schulden	<u>132.000</u>		<u>176.000</u>	
		132.000		176.000
Kortlopende schulden				
Aflossingsverplichtingen	44.000		44.000	
Crediteuren	21.459		1.680	
Overige schulden	<u>1.287.113</u>		<u>1.221.846</u>	
		1.352.572		1.267.526
Totaal passivazijde		<u><u>65.948.108</u></u>		<u><u>64.588.247</u></u>

Vereniging Nationale Monumentenorganisatie

Staat van baten en lasten over 2017

	2017	Begroting 2017	2016
	€	€	€
Baten als tegenprestatie voor leveringen	15.484	68.500	-
Subsidiebaten	25.000	-	-
Overige baten	30.257	27.500	24.907
Baten	70.741	96.000	24.907
Inkoopwaarde geleverde diensten	14.110	-	-
Bestedingen doelstelling	15.348	94.000	8.330
Activiteitenlasten	29.458	94.000	8.330
Personeelskosten	167.278	177.000	137.067
Afschrijvingen materiële vaste activa	311	-	-
Huisvestingskosten	7.156	5.000	4.850
Verkoopkosten	10.478	3.750	2.589
Kantoorkosten	6.801	3.750	3.558
Algemene kosten	20.702	18.500	19.305
Beheerslasten	212.726	208.000	167.369
Exploitatieresultaat	-171.443	-206.000	-150.792
Afdracht Stichting Monumenten Bezit	-1.234.613	-1.213.000	-1.210.406
Opbrengst van vorderingen die tot de vaste activa behoren en van effecten	2.725.852	1.334.250	4.026.525
Rentelasten en soortgelijke kosten	-981	-880	-665
Som der financiële baten en lasten	2.724.871	1.333.370	4.025.860
Resultaat	1.318.815	-85.630	2.664.662
Bestemming resultaat:			
Bestemmingsreserve indexering instandhoudingsbijdrage	1.543.266	-	1.210.405
Overige reserves	-224.451	-	1.454.257
	1.318.815	-	2.664.662

Vereniging Nationale Monumentenorganisatie

Toelichting op de jaarrekening

ALGEMEEN

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving, mede op basis van de Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640 'Organisaties zonder winststreven'.

Organisatie

Vereniging Nationale Monumentenorganisatie, statutair gevestigd te Amersfoort is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder dossiernummer 60505338.

De vereniging is op 16 april 2014 opgericht. Op 23 december 2015 heeft een statutenwijziging plaatsgevonden.

Doelstelling

De doelstelling van de Vereniging Nationale Monumentenorganisatie wordt in artikel 2 van de statuten als volgt omschreven:

De vereniging heeft ten doel het behouden van cultuurhistorisch waardevolle gebouwen voor toekomstige generaties en het versterken van de samenwerking tussen monument beherende organisaties door:

- a. het bevorderen, uitwisselen en opbouwen van kennis en deskundigheid over monumentbeheer;
- b. het fungeren als een service organisatie voor monument beherende organisaties;
- c. het zijn van een aanspreekpunt voor derden die cultuurhistorisch waardevolle gebouwen en onroerende zaken voorkomende op de publiekrechtelijke monumentenlijsten of andere gebouwen en onroerende zaken met een voor Nederland uitzonderlijke architectonische of historische betekenis, of onroerende zaken die deel uitmaken of samenhangen met voorgaande objecten, willen afstoten (of anderszins vragen hebben in relatie tot de continuïteit van hun bezit);
- d. het sluiten van overeenkomsten met de hiervoor genoemde partijen betreffende de koop en levering van de onder c) genoemde objecten, uitsluitend met een onderliggende overeenkomst tot doorlevering aan de stichting Monumenten Bezit of een van de leden van de vereniging, om de betreffende objecten vervolgens op tevoren overeengekomen wijze direct door te leveren;
- e. het beheer van de instandhoudingsbijdragen behorende bij de hiervoor onder c) genoemde objecten, zomede al hetgeen met het vorenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.

De vereniging heeft ten doel het algemeen belang te dienen. De vereniging beoogt niet het maken van winst met het totaal van haar activiteiten die erop gericht zijn om haar doelstelling te verwezenlijken of te bevorderen.

Verbonden partijen

De Stichting Monumenten Bezit is een verbonden partij. Statutair is bepaald dat de vereniging zelf geen onroerende zaken in bezit houdt, maar deze doorlevert aan de Stichting Monumenten Bezit of één van de leden van de vereniging.

De in 2016 overgenomen monumentenportefeuille van het Rijksvastgoedbedrijf is in zijn geheel doorgeleverd aan de Stichting Monumenten Bezit. In de overdrachtakte is bepaald dat alle voorwaarden die op de levering door de Staat aan de Vereniging Nationale Monumenten Organisatie zijn opgelegd, ook op de Stichting Monumenten Bezit van toepassing zijn.

In de statuten van de Stichting Monumenten Bezit is bepaald dat de leden van de Raad van Toezicht worden benoemd door het bestuur van de Vereniging Nationale Monumentenorganisatie.

Onderlinge transacties betreffen het verstrekken van een lening door de Stichting aan de Vereniging. Het verstrekken van de instandhoudingsbijdrage van de vereniging aan de Stichting en het gezamenlijk huren van een kantoorruimte.

Toelichting op de jaarrekening

Schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat het bestuur van de vereniging zich over verschillende zaken een oordeel vormt, en schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

GRONDSLAGEN VOOR DE BALANSWAARDERING

Algemeen

De waardering van activa en passiva vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd op het bedrag van de bestede kosten, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De jaarlijkse afschrijvingen bedragen een vast percentage van de bestede kosten, rekening houdend met een eventuele restwaarde.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs of vervaardigingskosten, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs of vervaardigingskosten, rekening houdend met een eventuele residuwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming. Op terreinen wordt niet afgeschreven.

De materiële vaste activa waarvan de stichting krachtens een financiële lease-overeenkomst het economische eigendom heeft, worden geactiveerd. De uit de financiële lease-overeenkomst voortvloeiende verplichting wordt als schuld verantwoord. De in de toekomstige leasetermijnen begrepen interest wordt gedurende de looptijd ten laste van het resultaat gebracht.

Vorderingen

De kortlopende vorderingen betreffen de vorderingen met een looptijd korter dan één jaar. Deze worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Effecten (opgenomen onder de vlottende activa)

De onder de vlottende activa opgenomen investeringen in eigen-vermogensinstrumenten betreffen beursgenoteerde aandelen die niet behoren tot een handelsportefeuille en worden (per fonds) gewaardeerd tegen de reële waarde, waarbij de waardeveranderingen direct in de staat van baten en lasten worden verwerkt.

Liquide middelen

De liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde en staan, voor zover niet anders vermeld, ter vrije beschikking van de vereniging. Het betreffen de direct opeisbare vorderingen op kredietinstellingen en kasmiddelen.

Toelichting op de jaarrekening

Eigen vermogen

Besteedbaar vermogen

Het besteedbaar vermogen is dat gedeelte van het eigen vermogen waarover de daartoe bevoegde organen zonder belemmering door wettelijke of statutaire bepalingen kunnen beschikken voor het doel waarvoor de vereniging is opgericht.

Vastgelegd vermogen

Het vastgelegd vermogen is dat gedeelte van het eigen vermogen dat is afgezonderd omdat daaraan een beperktere bestedingsmogelijkheid is gegeven dan gezien de doelstelling van de vereniging zou zijn toegestaan. Als deze beperking door derden is aangebracht, wordt dit deel van het vermogen aangeduid als bestemmingsfonds.

Langlopende schulden

Langlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de langlopende schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen. Langlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten.

Het verschil tussen de bepaalde boekwaarde en de uiteindelijke aflossingswaarde wordt op basis van de effectieve rente gedurende de geschatte looptijd van de langlopende schulden in de winst-en-verliesrekening als interestlast verwerkt.

Kortlopende schulden

De kortlopende schulden betreffen de schulden met een looptijd korter dan één jaar. Deze worden bij eerste verwerking opgenomen tegen reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

De niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen zijn, tenzij anders vermeld, gewaardeerd tegen nominale waarde.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en de kosten en andere lasten over het jaar. De opbrengsten op transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd.

Het resultaat wordt tevens bepaald met inachtneming van de verwerking van ongerealiseerde waardeveranderingen van op reële waarde gewaardeerde vastgoedbeleggingen en de onder de vlottende activa opgenomen effecten.

Baten

Onder baten wordt verstaan de bedragen voor de in het verslagjaar geleverde goederen of diensten na aftrek van kortingen en dergelijke en van over de omzet geheven belastingen, alsmede de baten uit hoofde van giften, subsidies, sponsorbijdragen en overige ontvangsten.

Opbrengsten van diensten worden opgenomen naar rato van de mate waarin de diensten zijn verricht. De kostprijs van deze diensten wordt aan dezelfde periode toegerekend.

Vereniging Nationale Monumentenorganisatie

Toelichting op de jaarrekening

Bestedingen doelstelling

Onder de bestedingen doelstelling wordt verstaan de direct aan de doelstelling toe te rekenen lasten.

Beheerslasten

De lasten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Personeelsbeloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

Pensioenlasten

Onder pensioenlasten is het bedrag verantwoord dat voor de medewerker strategie en dienstverlening moet worden afgedragen aan een pensioenuitvoerder. In 2017 is dit bedrag uitgekeerd aan de medewerker. In 2018 zal dit bedrag worden ondergebracht bij een pensioenuitvoerder. De directie maakt met ingang van 2017 gebruik van een pensioenregeling vanuit het bruto salaris.

Indien er, naast de verplichting voor periodieke pensioenpremies, een verplichting bestaat voor per balansdatum opgebouwde pensioenrechten (backserviceverplichtingen), wordt de verplichting in de balans opgenomen tegen de contante waarde.

Afschrijvingen

De afschrijvingen zijn berekend door middel van vaste percentages van de aanschafwaarde, op basis van de verwachte economische levensduur. Boekwinsten en -verliezen bij verkoop van de vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen.

Financiële baten en lasten

De financiële baten en lasten betreffen de op de verslagperiode betrekking hebbende renteopbrengsten en -kosten van uitgegeven en ontvangen leningen en tegoeden.

Vereniging Nationale Monumentenorganisatie

Toelichting op de balans

ACTIVA

VASTE ACTIVA

Immateriële vaste activa

Het verloop van de immateriële vaste activa wordt als volgt weergegeven:

	Digitaal Platform	Totaal 2017	Totaal 2016
	€	€	€
Investerings Mutaties 2017	35.032	35.032	-
	<u>35.032</u>	<u>35.032</u>	<u>-</u>
Aanschafwaarde Boekwaarde per 31 december	35.032	35.032	-
	<u>35.032</u>	<u>35.032</u>	<u>-</u>

Het Digitaal Platform betreft de ontwikkeling van een digitale omgeving. Het doel hiervan om diensten te kunnen bieden aan externe partijen met betrekking tot het beheer van monumenten. Verwachting is dat dit platform per september 2018 in gebruik zal worden genomen.

Materiële vaste activa

Het verloop van de materiële vaste activa wordt als volgt weergegeven:

	Inventaris	Totaal 2017	Totaal 2016
	€	€	€
Investerings Afschrijvingen Mutaties 2017	2.197	2.197	-
	<u>-311</u>	<u>-311</u>	<u>-</u>
	<u>1.886</u>	<u>1.886</u>	<u>-</u>
Aanschafwaarde Cumulatieve afschrijvingen Boekwaarde per 31 december	2.197	2.197	-
	<u>-311</u>	<u>-311</u>	<u>-</u>
	<u>1.886</u>	<u>1.886</u>	<u>-</u>

Afschrijvingspercentages:

Inventaris

20 %

Vereniging Nationale Monumentenorganisatie

Toelichting op de balans

	<u>31 dec. 2017</u>	<u>31 dec. 2016</u>
	€	€
VLOTTENDE ACTIVA		
Vorderingen		
Debiteuren		
Debiteuren	<u>4.739</u>	<u>-</u>
Een voorziening voor oninbare debiteuren wordt niet noodzakelijk geacht.		
Belastingen en premies sociale verzekeringen		
Omzetbelasting	<u>2.712</u>	<u>3.125</u>
Voor de omzetbelasting is ervan uitgegaan dat in de toekomst de helft van de opbrengsten zal bestaan uit met omzetbelasting belaste prestaties. Vanuit deze veronderstelling is t/m 2017 50% van de in rekening gebrachte voorbelasting teruggevorderd.		
Overige vorderingen		
Nog te ontvangen dividendbelasting	60.675	18.999
Overige vordering	1.515	-
Nog te ontvangen subsidie	<u>12.000</u>	<u>-</u>
	<u>74.190</u>	<u>18.999</u>
Nog te ontvangen subsidie van € 12.000 betreft het nog te ontvangen bedrag inzake de ontvangen subsidie van de provincie Drenthe, wat ontvangen zal worden na vaststelling van de subsidie in 2018.		
Overlopende activa		
Vooruitbetaalde bedragen	<u>1.865</u>	<u>1.615</u>
Effecten		
Beleggingen in liquiditeiten	8.111.509	11.371.057
Beleggingen in obligaties	27.330.967	25.309.776
Beleggingen in aandelen	26.349.165	23.852.467
Beleggingen in onroerend goed	3.137.828	2.843.223
Beleggingen in grondstoffen	857.606	1.151.253
	<u>65.787.075</u>	<u>64.527.776</u>
Liquide middelen		
Rekening courant SNS bank	40.609	1.732
Spaarrekening SNS bank	-	35.000
	<u>40.609</u>	<u>36.732</u>

Vereniging Nationale Monumentenorganisatie

Toelichting op de balans

PASSIVA

EIGEN VERMOGEN

Besteedbaar vermogen

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Bestemmingsreserves		
Bestemmingsreserve indexering instandhoudingsbijdrage	<u>2.753.671</u>	<u>1.210.405</u>
<i>Bestemmingsreserve indexering instandhoudingsbijdrage</i>		
Stand per 1 januari	1.210.405	-
Bestemming resultaat boekjaar	<u>1.543.266</u>	<u>1.210.405</u>
Stand per 31 december	<u>2.753.671</u>	<u>1.210.405</u>

Deze bestemmingsreserve is door het bestuur gevormd om de van het Rijk ontvangen instandhoudingsbijdrage te indexeren voor inflatie en hiermee ervoor te zorgen dat de waarde van de instandhoudingsbijdrage in stand blijft. Over het jaar 2017 is door het bestuur op advies van de beleggingscommissie een indexatie van 2,5% (2016 2%) aangehouden zijnde het inflatieindexcijfer van de CBS Bouw. Het bestuur heeft een beperkte bestedingsmogelijkheid gegeven aan deze bestemmingsreserve.

Overige reserves

Stand per 1 januari	1.414.066	-40.191
Bestemming resultaat boekjaar	<u>-224.451</u>	<u>1.454.257</u>
Stand per 31 december	<u>1.189.615</u>	<u>1.414.066</u>

Totstandkoming mutatie overige reserves:

Opbrengsten Beleggingsportefeuilles	2.725.852	4.026.525
Dotatie Bestemmingsreserve	1.543.266-	1.210.405-
Afdracht Stichting Monumenten Bezit	1.234.613-	1.210.406-
Vaste bijdrage in organisatiekosten NMO 1)	120.433-	120.000-
Overschrijding vastgestelde bijdrage 2)	<u>51.991-</u>	<u>31.457-</u>
	<u>224.451-</u>	<u>1.454.257</u>

1) De vaste bijdrage in de organisatiekosten wordt jaarlijks geïndexeerd conform de CPI index huishoudens. Voor 2017 is deze bepaald op 0,36%

2) De overschrijding van de vastgestelde bijdrage is een tijdelijke onttrekking uit de overige reserves om de opstartkosten van de NMO sinds 2015 te financieren. Het beleid is erop gericht om die onttrekking overbodig te maken en in de toekomst te neutraliseren. Het cumulatief overzicht van de onttrekking is als volgt:

Saldo per 1 januari	97.938
Mutatie 2017	<u>51.991</u>
Saldo per 31 december	<u>149.929</u>

Vereniging Nationale Monumentenorganisatie

Toelichting op de balans

Vastgelegd vermogen

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Bestemmingsfondsen		
Bestemmingsfonds instandhoudingsbijdrage	<u>60.520.250</u>	<u>60.520.250</u>
<i>Bestemmingsfonds instandhoudingsbijdrage</i>		
Stand per 1 januari	60.520.250	-
Ontvangen van het Rijk bij overdracht monumenten	-	60.520.250
Stand per 31 december	<u>60.520.250</u>	<u>60.520.250</u>

De instandhoudingsbijdrage is ontvangen van het Rijk bij de overdracht van de monumenten die zijn doorgeleverd aan de Stichting Monumenten Bezit. Het principe van de instandhoudingsbijdrage is, dat het rendement als basis dient om tot in de oneindigheid het tekort op het beheer en onderhoud van de overgedragen monumenten af te dekken. Bij terugoverdracht aan het Rijk van één of meerdere monumenten dient het bij deze monumenten behorende deel van de instandhoudingsbijdrage mee overgedragen te worden.

Bestemmingsfonds achterstallig onderhoud

Stand per 1 januari	-	-
Ontvangen bij overdracht monumenten	-	3.007.000
Overdracht aan Stichting Monumenten Bezit	-	-3.007.000
Stand per 31 december	<u>-</u>	<u>-</u>

Bij de overdracht van de monumenten is een bedrag ontvangen van € 3.007.000 inzake achterstallig onderhoud. In de overdrachtsakte is bepaald dat dit bedrag alleen ten behoeve van het achterstallig onderhoud besteed mag worden. Gelijktijdig met de doorlevering van de monumenten aan de Stichting Monumenten Bezit is ook het bedrag voor achterstallig onderhoud aan de Stichting Monumenten Bezit overgedragen die voor de besteding hiervan zal zorgdragen. In artikel 21 van de koopovereenkomst met de Stichting Monumenten Bezit zijn de bepalingen hierover overeengekomen.

LANGLOPENDE SCHULDEN

	<u>31 dec. 2017</u>	<u>31 dec. 2016</u>
	€	€
Overige schulden		
Lening Stichting Monumenten Bezit	<u>132.000</u>	<u>176.000</u>
<i>Lening Stichting Monumenten Bezit</i>		
Hoofdsom	220.000	-
Aflossing voorgaande boekjaren	-	-
Stand per 1 januari	220.000	-
Verstrekke lening	-	220.000
Aflossing	-44.000	-
Stand per 31 december	176.000	220.000
Aflossingsverplichting komend boekjaar	-44.000	-44.000
Langlopend deel per 31 december	<u>132.000</u>	<u>176.000</u>

Deze lening is verstrekt door de Stichting Monumenten Bezit. De lening loopt tot 1 januari 2021. Vervroegde aflossing is toegestaan. De rente bedraagt 0,5%. De lening is direct opeisbaar op verzoek van de Stichting Monumenten Bezit.

Vereniging Nationale Monumentenorganisatie

Toelichting op de balans

KORTLOPENDE SCHULDEN

	<u>31 dec. 2017</u>	<u>31 dec.2016</u>
	€	€
Aflossingsverplichtingen komend boekjaar		
Lening Stichting Monumenten Bezit	<u>44.000</u>	<u>44.000</u>
Crediteuren		
Crediteuren	<u>21.459</u>	<u>1.680</u>
Overige schulden		
Stichting Monumenten Bezit afdracht onderhoudskosten	1.238.082	1.210.406
Vakantietoeslag	4.264	3.763
Accountantskosten	4.500	4.500
Nog te besteden deel subsidie provincie Drenthe	35.000	-
Nog te betalen overige kosten	4.286	2.512
Nog te betalen rente	981	665
	<u>1.287.113</u>	<u>1.221.846</u>

Het nog te besteden deel subsidie provincie Drenthe betreft het deel van de ontvangen subsidie wat nog niet in 2017 is besteed. Een gedeelte van dit bedrag zal doorbetaald worden aan partners die deelnemen in de uitvoering van de activiteiten.

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Voorwaardelijke verplichtingen en belangrijke financiële verplichtingen

Huurverplichtingen

De vereniging heeft een huurcontract afgesloten voor de huur van de kantoorruimte op de locatie Daam Fockemalaan 22 te Amersfoort. De huur bedraagt circa € 22.000,- per jaar. Deze huurkosten worden gedeeld met de Stichting Monumenten Bezit.

Vereniging Nationale Monumentenorganisatie

Toelichting op de staat van baten en lasten

	2017	2016
Baten als tegenprestatie voor leveringen	€	€
Uitgevoerde taxaties	15.484	-
Subsidiebatens		
Subsidie provincie Drenthe	25.000	-
<p>Door de provincie Drenthe is een subsidie verstrekt van in totaal € 60.000 inzake aanloopkosten voor de overname van het Rijksvastgoed in Veenhuizen. De prestatieverplichting hiervoor is het uitvoeren van inventarisaties, bouwkundige analyses, formuleren van visie op herbestemming en exploitatieberekeningen. Alsmede het voeren van interactieve sessie met stakeholders en het verder uitwerken hiervan, als ook het uitwerken van businesscase en voorstellen organisatie en vervolgaanpak. In de exploitatie over 2017 is het bedrag opgenomen wat in 2017 hieraan is besteed.</p>		
Overige baten		
Contributies leden	20.000	16.250
Overige baten	10.257	8.657
	30.257	24.907
Inkoopwaarde geleverde producten		
Inkoop uitgevoerde taxaties	14.110	-
Bestedingen doelstelling		
Kosten digitaal platform en kennisbijeenkomsten	15.348	8.330
Personeelskosten		
Lonen en salarissen	116.221	74.964
Sociale lasten	12.782	9.883
Pensioenlasten	1.945	17.483
Overige personeelskosten	36.330	34.737
	167.278	137.067
<i>Lonen en salarissen</i>		
Brutolonen en salarissen	103.046	64.457
Vakantietoeslag en eindejaarsuitkering	13.175	10.507
	116.221	74.964
<p>Gemiddeld aantal werknemers: Gedurende het jaar 2017 waren gemiddeld 1,3 werknemers in dienst op basis van een fulltime dienstverband. In het jaar 2016 was dit 0,8 werknemer.</p>		
<i>Sociale lasten</i>		
Sociale lasten	12.782	9.883
<i>Pensioenlasten</i>		
Pensioenpremie	1.945	17.483

Vereniging Nationale Monumentenorganisatie

Toelichting op de staat van baten en lasten

	2017	2016
	€	€
<i>Overige personeelskosten</i>		
Kantinekosten	674	168
Inhuur personeel	35.460	34.569
Overige personeelskosten	196	-
	<u>36.330</u>	<u>34.737</u>
Afschrijvingen materiële vaste activa		
Inventaris	311	-
	<u>311</u>	<u>-</u>
Huisvestingskosten		
Huur onroerend goed	6.465	4.850
Schoonmaakkosten	561	-
Overige huisvestingskosten	130	-
	<u>7.156</u>	<u>4.850</u>
Verkoopkosten		
Representatiekosten	954	208
Reis- en verblijfkosten	4.678	2.146
Congressen en seminars	736	235
Overige verkoopkosten	4.110	-
	<u>10.478</u>	<u>2.589</u>
Kantoorkosten		
Kantoorbenodigdheden	350	852
Portiekosten	119	-
Telefoonkosten	1.687	1.796
Kosten automatisering	4.124	206
Contributies en abonnementen	521	704
	<u>6.801</u>	<u>3.558</u>
Algemene kosten		
Accountantskosten en administratie	15.268	11.269
Advieskosten	559	3.227
Verzekeringen	3.550	3.264
Bankkosten	298	2
Overige algemene kosten	1.027	1.543
	<u>20.702</u>	<u>19.305</u>
Afdracht Stichting Monumenten Bezit		
Afdracht inzake jaarlijks regulier en groot onderhoud	-1.234.613	-1.210.406

Vereniging Nationale Monumentenorganisatie

Toelichting op de staat van baten en lasten

Financiële baten en lasten	2017	2016
	€	€
Opbrengst van vorderingen die tot de vaste activa behoren en van effecten		
Opbrengsten Beleggingsportefeuilles		
Beheerskosten		
	2.905.424	4.121.032
Rentelasten en soortgelijke kosten	-179.572	-94.507
Rente lening Stichting Monumenten Bezit	<u>2.725.852</u>	<u>4.026.525</u>
Het rendement uit de Beleggingsportefeuilles is als volgt verwerkt:	<u>981</u>	<u>665</u>
Saldo per 1 januari / ontvangen van het Rijk		
Afdracht Stichting Monumenten Bezit		
Dotatie Bestemmingsreserve	64.527.776	60.520.250
Dotatie Overige reserves		
Exploitatiekosten organisatie	1.234.613	1.210.406
	1.543.266	1.210.405
	-224.451	1.454.257
Opbrengst beleggingsportefeuilles		
	172.424	151.457
Nog te ontvangen dividendbelasting		
Onttrokken bedragen	<u>2.725.852</u>	<u>4.026.525</u>
Saldo Beleggingen per 31 december	-41.678	-18.999
	-1.424.875	-
	<u>65.787.075</u>	<u>64.527.776</u>

Vereniging Nationale Monumentenorganisatie

Toelichting op de staat van baten en lasten

2017	2016
€	€

Analyse verschillen tussen begroting en realisatie

Het verschil tussen begroting en realisatie wordt voor een groot deel veroorzaakt door investeringen in het digitaal platform. In de begroting was dit opgenomen onder bestedingen doelstelling. In de jaarrekening zijn deze kosten geactiveerd als investering en worden die in 5 jaar afgeschreven. Door het later dan gepland gereed komen van dit digitaal platform lopen de baten als tegenprestatie voor levering achter op de begroting.

Niet begroot was de ontvangen subsidie van de provincie Drenthe.

De opbrengst van beleggingen is hoger dan begroot door positieve beleggingsresultaten.

Bezoldiging bestuur

Bestuursleden ontvangen geen vergoeding voor hun werkzaamheden.

Amersfoort,
Vereniging Nationale Monumentenorganisatie

w.g.
A.J.M. Valk, voorzitter

w.g.
C.S.T.J. Huijts, penningmeester

w.g.
J.A. Blom, lid

w.g.
S.C.J.M. Pijnenborg, lid

w.g.
P.A. van den Tweel, lid

Overige gegevens

Statutaire regeling betreffende de bestemming van het resultaat

Omtrent de bestemming van het resultaat is in artikel 15 van de statuten het volgende bepaald:

Het bestuur is verplicht van de vermogenstoestand van de vereniging en van alles betreffende de werkzaamheden van de vereniging, naar de eisen die voortvloeien uit deze werkzaamheden, op zodanige wijze een administratie te voeren en de daartoe behorende boeken, bescheiden en andere gegevensdragers op zodanige wijze te bewaren, dat te allen tijde de rechten en verplichtingen van de vereniging kunnen worden gekend.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Vereniging Nationale Monumentenorganisatie

Daam Fockemalaan 22
3818 KG Amersfoort

Ontbreken van de controleverklaring

Aangezien de werkzaamheden in het kader van het controleren van de jaarrekening nog niet zijn afgerond, is in deze concept-jaarrekening nog geen verklaring opgenomen. Na afronding van onze werkzaamheden zal een controleverklaring worden afgegeven.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van de Vereniging Nationale Monumenten Organisatie

NL86 RABO 0383 5109 96
Kvk 69211620
Btw-nr NL857.785.291.B01

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2017

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van Vereniging Nationale Monumenten Organisatie ("NMO") te Amersfoort gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Vereniging Nationale Monumenten Organisatie ("NMO") per 31 december 2017 en van het resultaat over 2017 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2017;
2. de staat van baten en lasten; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Vereniging Nationale Monumenten Organisatie ("NMO") zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- Het bestuursverslag;
- De overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de vereniging in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vereniging te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de vereniging en haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vereniging;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de met governance belaste personen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Aalsmeer 17 mei 2018

Davvero Accountants
Was getekend: drs. C. Mekke RA